

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЮРКСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Курсова робота з тюркської філології на тему:

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ
ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ “ЖИТТЯ”**

Студентки групи Тур15-21

Факультету східної і слов'янської філології

Денної форми навчання

Освітньої програми:

Турецька мова і література та переклад,
друга східна мова, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.068 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – турецька

Лавренко Єлизавети Сергіївни

Науковий керівник: **Доц. Тімкова Т.М.**

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Зміст	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
1.1. Поняття про фразеологізм у сучасній лінгвістиці	6
1.2. Основні етапи розвитку вивчення турецьких фразеологізмів	8
Висновки до Розділу 1	10
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ ЖИТТЯ	12
2.1. Структурні особливості турецьких фразеологізмів з компонентом Життя	12
2.2. Семантичні особливості турецьких фразеологізмів з компонентом Життя	13
Висновки до Розділу 2	21
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТОК А	29

ВСТУП

Фразеологія, порівняно молода лінгвістична дисципліна, що виникла на початку ХХ століття, наразі активно розвивається. Її основні поняття, обсяг проблематики та об'єкт вивчення ще остаточно не визначені, що пояснюється великою різноманітністю фразеологічних одиниць (ФО).

Фразеологічні одиниці: визначення та особливості.

ФО – це стійкі сполуки слів, значення яких не відповідає сумі значень їх компонентів. Їх диференційними ознаками є:

- Фразеологічне значення;
- Компонентний склад;
- Граматичні категорії (Білоноженко, 1993).
- Важливість фразеології турецької мови.

ФО турецької мови відіграють важливу роль у відображенні матеріальної та духовної культури країни, її глибокої історії та багатой мови.

Вагомий внесок у вивчення фразеології турецької мови зробили такі науковці, як Д. Аксана (Aksan, 1996), Л.С. Узун (Uzun, 1991), О.А. Аксоя (Aksoy, 1995), Ш.С. Елчін (Elçin, 1986). Опанування іноземною мовою неможливе без розуміння світу носіїв мови, їхньої культури, способу життя, національного характеру та менталітету. У цьому контексті фразеологія відіграє важливу роль, адже саме вона розкриває глибинні сенси та ціннісні орієнтири народу.

Дослідження та опис фразеологічного фонду мови є одним із провідних завдань фразеології. Зростання інтересу сучасних мовознавців до національної специфіки семантичних особливостей фразеологічних систем національних мов робить актуальним дослідження ФО з компонентом "життя", адже саме вони розкривають ціннісні орієнтири та світоглядні уявлення певної спільноти. **Об'єктом дослідження** є фразеологізми турецької мови. **Предметом** – структурно-семантичні особливості турецьких ФО з компонентом "життя".

Мета дослідження – проаналізувати своєрідність структурно-семантичних особливостей турецьких ФО з компонентом "життя"

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати наступні **завдання**:

- Дослідити поняття "фразеологізм" в українському та турецькому мовознавстві;
- Проаналізувати етапи розвитку вивчення фразеологізмів у турецькій мові;
- З'ясувати структурні особливості турецьких ФО з компонентом "життя";
- Систематизувати та проаналізувати семантичні групи турецьких ФО з компонентом "життя".

У роботі використовуються методи компонентного аналізу, вибірки та описовий метод.

Матеріалом дослідження є 65 турецьких ФО з компонентом "життя", вибраних з словників та літературних джерел.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що ФО з компонентом "життя" не отримали належного висвітлення у сучасній лінгвістиці.

Очікувані результати

Очікується, що дане дослідження розширить знання про структурно-семантичні особливості турецьких ФО з компонентом "життя", а також поглибить розуміння цінностей та світогляду турецького народу. Аналіз цих ФО може допомогти виявити ключові концепти, пов'язані з життям, які є важливими для турецької культури.

Робота буде структурована наступним чином:

Вступ: вступ до теми фразеології, її актуальності та цілей дослідження.

Розділ 1: Теоретичні засади дослідження фразеологічних одиниць. Цей розділ розгляне поняття фразеологізму, його характеристики та значення фразеології для розуміння мови та культури. Він також окреслить історію вивчення фразеології в турецькому мовознавстві.

Розділ 2: Аналіз структурно-семантичних особливостей турецьких ФО з компонентом "життя". Цей розділ зосередиться на структурі та семантиці ФО з компонентом "життя". Він буде включати класифікацію ФО за різними критеріями, такими як кількість компонентів, граматична структура та тип значення.

Висновки: підсумкові думки щодо проведеного дослідження, його результатів та потенційних напрямків подальших наукових розробок.

Список використаної літератури: перелік джерел, використаних у дослідженні.

Практичне значення дослідження

Результати цього дослідження можуть бути корисними для:

- Викладачів та студентів, які вивчають турецьку мову, оскільки вони можуть допомогти їм глибше зрозуміти нюанси мови та культури.
- Укладачів словників, які можуть використовувати результати дослідження для створення більш повних та точних словників турецьких ФО.
- Дослідників фразеології, які можуть використовувати результати для порівняльного аналізу ФО в різних мовах.

Висновок

Дослідження структурно-семантичних особливостей турецьких ФО з компонентом "життя" є актуальним напрямком у сучасному мовознавстві. Воно може допомогти краще зрозуміти цінності та світогляд турецького народу, а також зробити внесок у розвиток фразеології як наукової дисципліни.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Поняття про фразеологізм у сучасній лінгвістиці

Фразеологія як самостійна лінгвістична дисципліна сформувалась в 40-х роках ХХ століття в радянському мовознавстві. Її фундамент заклали праці видатних лінгвістів, таких як О.О. Потебня, який досліджував фразеологічні одиниці (ФО) як "фразеологічні звороти", а також Ш. Баллі, французький мовознавець, чії ідеї вплинули на розвиток фразеології в цілому.

Українська фразеологія: дослідження та характеристики.

Українські ФО стали предметом пильного вивчення багатьох мовознавців, серед яких Я. Баран, В. Білоноженко, О. Важеніна, П. Єрченко, Л. Мойсеєнко, О. Селіванова, Н. Сіденко, В. Ужченко та інші. Згідно з визначенням, фразеологізм - це стійке сполучення слів, яке має власне значення, відмінне від суми значень його компонентів. ФО відрізняються від синтаксично подібних структур (словосполучень, речень) тим, що вони не створюються в мовленні, а відтворюються як готові конструкції з фіксованим складом та значенням (Словник української мови, 1979, с. 638). Особливості фразеологізмів: відмінність від слів та словосполучень

Важливими характеристиками ФО є:

- Сміслова цілісність: значення ФО не виводиться з суми значень його компонентів, а є цілісним.
- Лексична непроникність: до складу ФО неможливо вставити інші слова.
- Відтворюваність: ФО використовуються як готові мовні одиниці, а не створюються мовцем.
- Наявність переносного значення: багато ФО мають експресивно-емоційне забарвлення.
- Фразеологія в турецькій мові: термінологія та дослідження

В турецькій лінгвістиці ФО позначаються терміном "deyimler". Проте, цей термін не обмежується лише ідіомами, а включає також прислів'я та окремі образні слова. Першим турецьким лінгвістом, який спробував чітко

визначити поняття "фразеологізм", був Омер Асім Аксой. Він описував ФО як "стійкий зворот, що в більшості випадків має значення, відмінне від буквального, і має нестандартну форму пояснення" (Aksoy, 1995, с. 21).

Відмінність фразеологізмів від прислів'їв: критерії та функції

Основними семантичними відмінностями між ФО та прислів'ями є:

- Зображення дійсності: ФО описують конкретні ситуації, а прислів'я дають узагальнення.
- Повчальний характер: Прислів'я містять повчальний зміст, чого не властиво ФО. Видові особливості фразеологічних одиниць турецької мови Розглядаючи ФО як стійкі, неподільні сполучення слів, можна виділити такі їхні характеристики:
- Стійкість: Компоненти ФО не можна змінювати, їх порядок фіксований.
- Кількість слів: ФО турецької мови зазвичай складаються з двох або більше слів.
- Дієслівна форма: Багато ФО містять дієслово, яке при дієвідмінюванні трансформує ФО в речення.

Висновок: Фразеологія як невіддільна частина мови

ФО є невіддільною частиною мови, що виконує ряд важливих функцій. Вони додають мовленню образності, експресивності, роблять його більш яскравим та лаконічним. ФО також відіграють значну роль у передачі національної специфіки, культурних цінностей та менталітету носіїв мови.

Класифікація фразеологізмів

ФО можна класифікувати за різними критеріями. Наприклад, за кількістю компонентів їх поділяють на двоконпонентні, трикомпонентні тощо. За структурою ФО бувають вербальні (з дієсловом), номінативні (іменникові) тощо. За походженням розрізняють власне турецькі ФО та запозичені з інших мов.

Напрямки сучасних досліджень фразеології

Сучасні дослідження фразеології фокусуються на різних аспектах цих одиниць. Деякі науковці цікавляться когнітивним аспектом ФО, тобто тим, як

вони співвідносяться з концептуальним апаратом людини. Інші досліджують функціонування ФО в різних мовленнєвих жанрах (художня література, публіцистика тощо). Також актуальним є порівняльний аналіз ФО різних мов, що дозволяє виявити схожі та відмінні риси в їх структурі та значенні.

1.2. Основні етапи розвитку вивчення турецьких фразеологізмів

На відміну від української мови, де фразеологія чітко окреслена як самостійна лінгвістична дисципліна, в турецькому мовознавстві немає єдиного терміну для її позначення. Найчастіше використовуються два терміни: "deyim" (фразема) та "atasözü" (прислів'я). Проте, ці два поняття не завжди чітко розмежовуються, адже обидва типи висловів є стійкими та несуть певний сенс. Ранні роботи з фразеології в турецькій мові з'явилися в османський період. Одним із перших був словник "Atalar Sözü" (Слова предків), написаний у 1480 році, який містив не лише прислів'я, але й деякі фразеологізми. У XIX столітті значний внесок у розвиток фразеології зробили такі науковці, як Шинасі, Ебузія Тевфік та Мустафа Ніхат Озон. Шинасі у 1863 році опублікував книгу "Durub-i Emsal-i Osmaniyye" (Османські прислів'я (Байки)), яка містила не лише прислів'я, але й фразеологічні вирази. Ебузія Тевфік доповнив цю роботу, збільшивши кількість стійких висловів. Мустафа Ніхат Озон у 1943 році видав "Збірку мовних зворотів у турецькій мові", де вперше спробував розмежувати фразеологізми та прислів'я.

Важливою віхою у розвитку турецької фразеології стало робота Омера Асима Аксоє, який у своїх статтях та словниках чітко розмежував прислів'я та фразеологізми, а також виділив фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну. Його праці 1960-х років стали фундаментом для подальших досліджень у цій галузі.

Окрім О.А. Аксоє, значний внесок у вивчення турецької фразеології зробили Кемаль Ейюбоглу, Тахір Нежат Генджан, Шюкрю Елчін, Е. Сарачбаші та І. Міннетоглу. Їхні роботи охоплюють різні аспекти

фразеології, такі як класифікація ФО, їх семантика, синтаксична структура, порівняльний аналіз з ФО інших мов тощо.

Навіть коротке знайомство з турецькою фразеологією дозволяє побачити її барвистість та образність. Ось декілька цікавих прикладів ФО:

Ası biber gibi olmak (Стати як гострий перець) - бути дуже сердитим.

Göz ucuyla işaret vermek (Дати знак кінчиком ока) - подавати таємний сигнал.

Dağları delmek (Пробити гори) - докладати величезних зусиль.

Ayağını kaydırmak (Підставити ногу) - зрадити когось.

Ці приклади демонструють різноманітність структури та значення турецьких фразеологічних одиниць. Вони можуть бути вербальними (містити дієслово), номінальними (складатися з іменників) або мати складнішу будову.

Вивчення фразеології є важливим не лише для розуміння мовного ладу, а й для пізнання культури та історії народу-носія мови. ФО відбивають менталітет, традиції та цінності, що робить їх неоцінним джерелом інформації

Дослідження фразеології також сприяє розвитку перекладу. Адже точне передання сенсу ФО іншою мовою часто потребує не лише знання окремих слів, а й розуміння їх культурного контексту та образності.

Таким чином, фразеологія є неодмінною частиною турецької мови, що виконує ряд важливих функцій. Вивчення ФО відкриває двері до глибшого розуміння мови, культури та історії Туреччини.

Висновки до Розділу 1

Фразеологізми (ФО) посідають особливе місце в мові, адже вони не просто поєднання слів, а цілісні одиниці з унікальним значенням та образом. Їх не можна розчленувати, адже вони втрачають свій сенс. ФО відіграють важливу роль у мовленні, роблячи його більш виразним, емоційним та образним. Важливою характеристикою ФО є їх смислова цілісність. Значення ФО не виводиться з буквального значення його компонентів, а виникає внаслідок їх метафоризації, переносного вживання.

Іншою ключовою ознакою ФО є лексична непроникність. Неможливо вставити інші слова в склад ФО, не порушуючи його структуру та зміст. Ще однією характерною рисою ФО є їх відтворюваність. ФО вживаються як готові мовні одиниці, а не створюються мовцем у момент мовлення.

Порівнюючи ФО української та турецької мов, можна виявити як спільні, так і відмінні риси.

Для українських ФО характерні:

- Смислова цілісність
- Лексична непроникність
- Відтворюваність

Турецькі ФО мають такі особливості:

- Стійкість: Компоненти ФО не можна змінювати, їх порядок фіксований.
- Кількість слів: ФО турецької мови зазвичай складаються з двох або більше слів.
- Дієслівна форма: Багато ФО містять дієслово, яке при дієвідмінюванні трансформує ФО в речення.

Значний внесок у вивчення турецьких ФО зробили такі науковці:

- Шинасі: Склав один з перших словників ФО та прислів'їв.
- Тевфік: Доповнив роботу Шинасі, розширивши словниковий запас ФО.

- Озон: Створив перший самостійний словник ФО, де намагався розмежувати їх з прислів'ями.
- Тюльбентчі: Опублікував об'ємний словник ФО та прислів'їв.
- Аксой: Виділив фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну, чітко розмежував ФО та прислів'я.
- Ейюбоглу: Автор цінної серії робіт про ФО та прислів'я у віршах та розмовній мові.
- Генджан: Розробив власну класифікацію ФО.
- Елчін: Запропонував власну класифікацію ФО, досліджував їх синтаксичну структуру.

Фразеологізми є скарбницею мови, адже вони розкривають глибинні сенси, культурні особливості та менталітет народу. Вивчення ФО дозволяє не лише краще зрозуміти мову, але й поринути у світ її образів та символів.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ ЖИТТЯ

2.1. Структурні особливості турецьких фразеологізмів з компонентом Життя

Життя – це багатогранне явище, яке здавна надихало людей на філософські роздуми, твори мистецтва та, звичайно ж, мову. Фразеологізми, як стійкі сполучення слів з унікальним змістом, стають своєрідними дзеркалами, що відображають людський досвід, цінності та уявлення про життя.

Істотні характеристики турецьких фразеологізмів з компонентом "Hayat" (Життя)

Аналізуючи турецькі фразеологізми з компонентом "Hayat", можна виділити ряд ключових характеристик, які їх об'єднують:

Структура: Фразеологізми поділяються на словосполучення та речення. Словосполучення зазвичай складаються з прикметника та іменника ("iyi bir yaşam" - хороше життя), іменника та форми родового відмінка іменника ("hayat anız" - життя - стерня), дієслова та іменника ("hayata gecirmek" - втілювати в життя), дієслова та прислівника ("İyi yaşıyoruz" - ми живемо добре). Речення ж можуть бути простими ("Hayat müzik çalar gibi akıyor" - життя тече як музика) або складними: складносурядними ("Nasıl yaşadıyla öyle öldü" - помер, як жив) та складнопідрядними ("Zarar vermemek, yani kendi yaşam ilkelerinize sahip olmak ve onlara bağlı kalmak için dünyada yaşamanın yolu budur" - так треба жити на світі, щоб не нашкодити).

Тип: За класифікацією О. Аксоє, фразеологізми з "Hayat" поділяються на дієслівні, номінативні та комунікативні. Дієслівні фразеологізми зазвичай містять дієслово, яке виступає стрижнем значення ("kedi köpek gibi yaşamak" - жити як кіт з собакою). Номінативні фразеологізми не мають дієслова, а їх значення виражається іменником або іменниковим словосполученням ("hayat

ve hayat" - життя та й життя). Комунікативні фразеологізми включають прислів'я, приказки або образні речення ("Hayat bir nehirdeki su gibi akar" - життя тече, як вода в річці).

Смислове навантаження: Фразеологізми з "Hayat" розкривають різні аспекти життя: його швидкоплинність ("Hayat müzik çalar gibi akıyor" - життя тече як музика), цінність ("Hayat zenginlikten daha pahalıdır" - життя дорожче за багатство), сенс ("Hayat yulaftan daha kolaydır" - життя легше вівса), мінливість ("Hayatta her şey değişir" - в житті все змінюється) та інші.

Найпоширеніші типи складних речень з "Hayat"

Аналіз 39 складних речень з "Hayat" показав, що найпоширенішими є безсполучникові (34%), на другому місці – складнопідрядні (26%), а на останньому – складносурядні (18%). Це свідчить про те, що турецька мова схильна до лаконічності та експресивності, використовуючи безсполучникові конструкції для передачі глибинних сенсів про життя.

Висновок

Вивчення турецьких фразеологізмів з компонентом "Hayat" дає можливість не лише глибше зрозуміти мову, але й поринути у світ її образів, символів та філософії. Фразеологізми – це скарбниця народної мудрості, яка розкриває уявлення про життя, його цінність та мінливість.

2.2. Семантичні особливості турецьких фразеологізмів з компонентом Життя

Абстрактний термін Hayat належить простору і часу. Іноді життя розмірене, тече в просторі. Час і простір є основним способом існування матерії. Реальність не існує поза часом і простором. Простір виражає розташування одночасно співіснуючих об'єктів. Час є вираженням послідовності існування явищ, що змінюють одне одного (Бацевич, 2007).

Життя є невіддільним об'єктом спостереження в мистецтві, філософії, науці та релігії, а отже, і культурним феноменом мови, який можна співвіднести в межах предметної області. Його існування та функціонування

представлено на двох рівнях: культурно наївного мислення та мовної реалізації цього мислення.

У Тлумачному словнику турецької мови виділено значення лексеми *Hayat*, які є предметом нашого дослідження, тобто формування уявлення про існування як перехід від одного стану людини до іншого. Стан живого організму на стадії розвитку, зростання. Тривалість існування людини, вік. Спосіб існування (Turkce Sozluk, 2005).

В основі турецької концепції *hayat* сім компонентів:

1) існування всіх живих істот: *İyi bir hayatta bukleler kıvrılır, kötü bir hayatta kesilir. В хорошому житті кучері завиваються, в поганому – стрижуться;*

2) стан живого організму в стадії розвитку: *Peki, hayat! Bir rahibin köreğinden beter! Ну, і життя! Гірше, ніж у попівського пса!;*

3) час існування, вік: *O zaten başkasının yaşını yaşıyor. Він вже проживає чужий вік; Uzun yaşadı ama kısa sürede öldü. Жив довго, а помер рано;*

4) спосіб існування людини: *Acı dünya, ama yaşamak zorundasın. Гіркий світ, але треба жити; Kendin için yaşa ve etmek çigne. Живи для себе і жуї хліб;*

5) жива істота: *Yaşıyor, yaşıyor ve uluyarak gidiyorsun. Ти живеш, живеш і висш;*

6) прояв фізичних і духовних сил живих істот: *Basit yaşa – yüz yıl yaşayacaksın. Живи просто – сто років проживеш;*

7) те, що реально існує, реальність: *Canlı – sevimli değil, öl – yazık değil. Жити – не мило, вмерти – не жаль (Близнюк, 2007).*

До лексем, які належать до поняття *Hayat* належать:

- *dirim – hayat, yaşam* (життя);
- *yaşama gücü* (життєва сила);
- *ömür – yaşam* (життя);
- *varlık – var olma durumu, mevcudiyet* (стан буття, існування);

- *ömür, hayat* (життя);
- *varoluş – yaşama, var olma, bir şeyin ne olduğu, nasıl olduğu değil, var olduğu olgusu, mevcudiyet* (існування, буття, факт існування незалежно від сутності і якості об'єкта, життя);
- *yaşam – doğumla ölüm arasında yaşanan süre, ömür, hayat* (проміжок часу між народженням і смертю, життя);
- *yaşama – yaşamak işi* (життя, існування);
- *yaşantı – hayat tarzı, içinde yaşanan şartların tümü, hayat* (спосіб життя, умови для життя);
- *yaşanılardan, görülenlerden, duyulanlardan, edinilenlerden sonra kişide kalan şey* (те, що залишається у людини після пережитого, побаченого і почутого);
- *yaşanılan bir an, hayatın bir bölümü* (прожита мить, частина життя);
- *yazgı – varoluş, yaşama, var olma, bir şeyin ne olduğu, nasıl olduğu değil, var olduğu olgusu, mevcudiyet* (існування, буття, факт існування незалежно від сутності і якості об'єкта, життя).

Багатоаспектність і глибоке осмислення концепту *Hayat* у національній мовно-культурній традиції турків свідчить про естетичну домінанту та глибоку філософську закарбованість традиційних турецьких уявлень про життя як специфічний стан людини та про зв'язок поняття з простором і часом тощо.

Тематична група *Hayat* представлена такими семантичними групами:

- 1) час;
- 2) місце.

Життя людини розглядається з позицій зовнішніх змін, що тривають у часі. Семіотичні опозиції “дитинство” – “старість”, “молодість” – “зрілість”, “новонароджений” – “старий” репрезентують стереотипи народження, молодості, зрілості, старості, довгого – короткого життя.

Загалом життя сприймається в термінах часу (година, хвилина, день, ніч, сьогодні, завтра). *Hayat* сприймається і кваліфікується відповідно до

сегментів, які семантично пов'язані з сьогоднішнім. Фіксація певної точки на лінії життя вказує на іншу точку, яка розглядається як частина життя.

Наприклад:

Akşam olunca gündüz olacak. Raz e vechir, bude y den' (Мудрість народна, 1985, с. 25).

Gün geçtikçe nefret de geçiyor. Минає день – мина й ненависть (Мудрість народна, 1985, с. 29).

Також життя поділяється на періоди (дитинство, юність, зрілість, старість). В турецькій мові періоди *Hayat* – це молодість, старість, звідси і фразеологізми:

Yıllar geçer ama ruh yaşlanmaz. Літа минають, а душа не старіє (Мудрість народна., 1985, с. 28).

Або ж, наприклад, *Gençliğinde pasaklı, yaşlılığında ise görkemli bir adamdı. В юності – гульвіса, на старість – статечний (Мудрість народна, 1985, с. 29).*

Як бачимо, початковий і проміжний терміни (дитинство, зрілість) шкали не показані. Це пояснюється, по-перше, тлумаченням вказаних позначень як значимих у наївному світогляді початку і кінця, по-друге, молодість і старість є фіксованими характеристиками рефлексії часу, втіленням плину часу в епосі пов'язані з цим зміни людини з часом.

Далі для прикладу вік означає життя в цілому. Це погляд на минуле та зроблені висновки. Наприклад,

Kötü havalar vardı, donlar vardı; olup biten her şey hızla unutuldu. Були негоди, були морози; все, що минуло, хутко забули (Мудрість народна, 1985, с. 29).

Bir zamanlar çamlar vardı ama şimdi çamlar var. Колись були сосни, а тепер – скіпки (Мудрість народна, 1985, с. 29).

Kışı orada geçiren Borla'da kışın nasıl olduğunu biliyor. Той знає, яка зима в Борлу, хто там перезимував (Мудрість народна, 1985, с. 29).

Час як абстракція іноді реалізується в мові через іншу абстракцію – простір. За аналогією з простором, тривалість життя вимірюється кроками, поділеними на частини, як шматок землі.

Eğer zaman seninle uyum içinde değilse, kendin zamanla uyum içinde ol. Якщо час не в згоді з тобою, будь сам у згоді з часом (Мудрість народна, 1985, с. 33).

Bir elma ağacının altında doğdum. Народився під яблуною (Мудрість народна, 1985, с. 36).

Простір – це місце життя, де відбуваються важливі для людини події: акт народження, який виводить її на сцену життя, відкриває можливості для реалізації, шлюб, який відтворює людину шляхом народження потомства, смерть, яка є логічним завершенням цього шляху: народився, одружився і помер (Іванова, 2003). Згадані події є типовим сценарієм із життя типової людини. Відображена фразеологією дія закону мовної економії репрезентує лише основні фази життя людини: *başlangıç (doğum), orta (evlilik), bitiş (ölüm)*.

Просторовими уявленнями є лексеми коротке, довге, далеко, близько, мало, багато та ін. У турецькій мові прикладами таких фразеологізмів є:

Az yiyin ve çok şükredin. Їж мало, а дякуй багато (Мудрість народна, 1985, с. 39).

Az veren, gönülden verir; Çok veren, çok fazla verir. Хто дає мало, дає від душі; хто дає багато, дає з надміру (Мудрість народна, 1985, с. 40).

Bir tiranın ömrü kısadır. У тирана життя коротке (Мудрість народна, с. 44).

Yalancıların gemisi fazla uzağa gidemez. Брехунів корабель далеко не запливе (Мудрість народна, 1985, с. 46).

Якість життя, чим воно наповнене, також впливає на те, як воно сприймається з часом:

Rahip, doktor ve kedinin dünyada yaşaması iyidir. Добре жити на світі священику, лікарю і коту.

Dünya acı, pelin gibi, içinde yaşamak benim için acı. Світ гіркий, як полин, гірко мені в ньому жити.

İrin uzun, sözün kısa olması iyidir. Добре, коли мотузка довга, а слово – коротке (Мудрість народна, 1985, с. 58).

Позитивне, як правило, мінливе, короткочасне. Наведені приклади доводять, що в наївній психології турецького етносу негативні емоції (*sabır, hüzn*) у часі домінують над позитивними (*zaman düzleminde*). Життя вимірюється не лише прожитими роками, а семантично складнішими лексичними одиницями, які означають внутрішній стан людини. Хороше минає швидше, ніж погане.

Серед фразеологізмів є такі, що містять конкретні вказівки на продовження життя та підвищення норми:

Basit yaşa – yüz yıl yaşayacaksın. – Живи просто – сто років проживеш.

Kolay olan yerde yüz yıl orada yaşarlar. – Там, де легко, там живуть сто років.

Згідно з наївними, архаїчними уявленнями, людина мусить прожити той вік, ту частину, яку їй приписують:

Zaten başkasının yaşını yaşıyor. – Вже живуть у чужому віці.

Коли життєві сили не вичерпані, щось має навести порядок. Проте в людей різні долі, віки, і боротися з долею марно:

Birinin ömrü kısaysa, o zaman ilaç ona yardımcı olmaz. – Якщо життя коротке, то ні один лікар не допоможе.

На основі цього дослідження, можна сказати, що семантична група часу переважає над семантично групою простору у співвідношенні 70 % – час, 30 % – простір, як бачимо з Рис. 2.

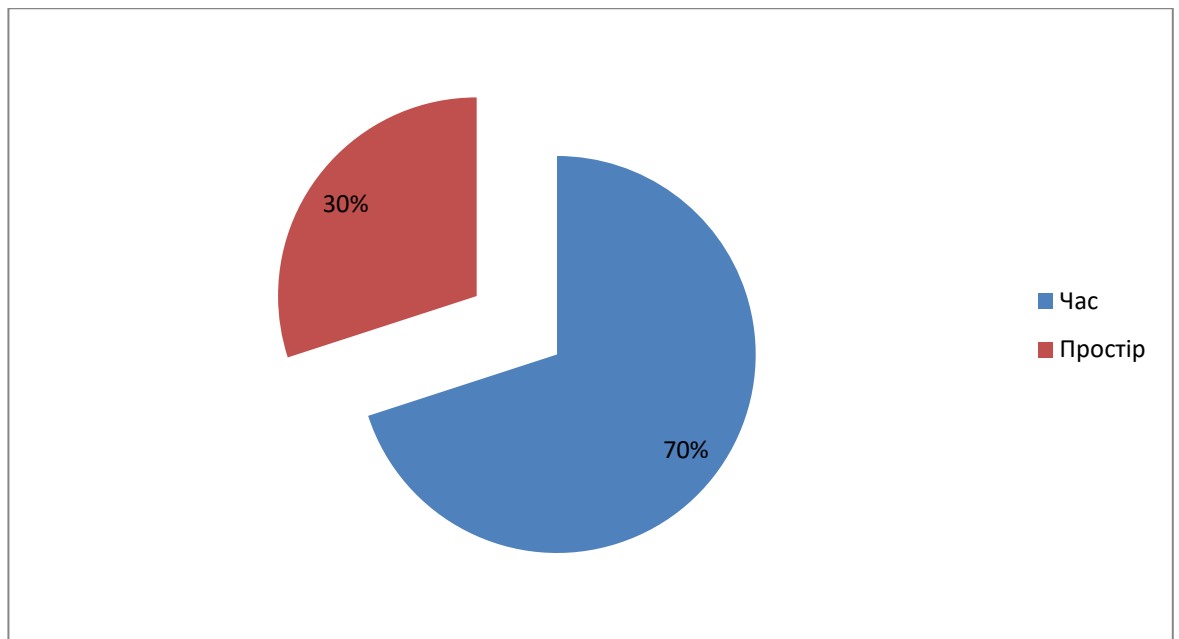

Рис. 2. Співвідношення семантичних груп поняття Науат

Семантична група час представлена більшою кількістю фразеологізмів з компонентом Життя, на відміну від семантичної групи простору.

Семантична група часу асоціюється з термінами, періодами, віком, кроками, пов'язана з простором. Простір – це події, які відбуваються протягом життя: народження, одруження та смерть.

Отже, семантичними групами фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ є семантична група часу та семантична група простору зі своїми унікальними лексемами. Семантична група часу переважає над групою простору у співвідношенні 70:30%.

Образні асоціації життя із різними предметами реального та уявного світу дозволяють актуалізувати ті його якості, які не передаються прямими номінаціями: а) здатність переміщатись у просторі – життя проходить; б) активність – життя тремтіло, зазірало; в) опредмечення, просторові параметри – покрив життя відкидає тінь, пустеля життя тощо. Ці образні якості і властивості життя зображають його відірвано від носія.

Більшість фразеологізмів, а саме 60% побудовано на основі порівняння з якимись негативними явищами, предметами та ознаками, адже споконвіку

турки не були задоволені власним життям, тому й виникали такі порівняння та асоціації.

Висновки до Розділу 2

За структурою всі турецькі фразеологізми поділяються на словосполучення та речення. О. Аксой поділяє їх на дієслівні, номінативні і комунікативні.

Структурними моделями турецьких фразеологізмів є поєднання: прикметника та іменника; іменника та родового відмінка іменника; дієслова та іменника; дієслова та прислівника; конструкції з сполучниками; конструкції з заперечною часткою НЕ.

Найбільш вживаними виявились комунікативні фразеологізми, які представлені реченнями, в основному складними, які поділяються на складнопідрядні, складносурядні та безсполучникові.

З 39 проаналізованих складних речень різних типів виділили 13 складнопідрядних речень, 9 – складносурядних та 17 безсполучникових речень.

Семантичними групами фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ є семантична група часу та семантична група простору. Вони мають свої універсальні особливості: час – це терміни, періоди життя та якість життя, а простір – це народження, одруження, смерть та інші категорії. Ми визначили, що час переважає над простором у великому співвідношенні.

ВИСНОВКИ

Фразеологізми – це сполучення слів, тобто окремо утворені форми з повністю або частково переосмисленими компонентами та фразеологічним значенням. Фразеологізми характеризуються відсутністю інваріантності на рівні словосполучення, природною залежністю компонентів слів і структурно-семантичною немодельованістю. Фразеологізми утворюються на основі граматичних моделей зміни словосполучень і речень.

Фразеологія – найяскравіша, найколеритніша і найхарактерніша частина словникового складу будь-якої мови. Навіть стилістично нейтральні фразеологізми можуть відрізнятися національними особливостями і набувати виразного значення в контексті.

Фразеологізми займають значне місце у лексиці турецької мови. Саме в них відображаються матеріальна та духовна культура народу, зокрема його глибинна історія і багатство мови.

За допомогою цього дослідження:

1. Ми визначили, що українські та турецькі фразеологізми мають свої особливості. Для українських фразеологізмів притаманні: смислова цілісність, лексична непроникність, відтворюваність у мовлення, натомість, для турецьких фразеологізмів є притаманними такі ознаки: стійкість; можливість утворювання з двох і більше слів; трансформуються в речення. Фразеологізм – це сполучення слів, які пов'язані між собою семантично і виникають в умові їхньої метафоризації та відтворюються у вигляді певної специфічної й усталеної конструкції слів. Дослідженнями українських фразеологізмів займалися: Я. Баран, В. Білоноженко, О. Важеніна, П. Єрченко, Л. Мойсеєнко, О. Селіванова, Н. Сіденко, В. Ужченко. Вивченням турецьких фразеологізмів займалися такі науковці як Д. Аксан, Л.С. Узун, О.А. Аксой, Ш.С. Елчін та інші.

2. Дослідили етапи розвитку вивчення турецьких фразеологізмів і виявили, що значний внесок у розвиток турецьких фразеологізмів внесли

праці таких турецьких дослідників як Шинасі, Тевфік, Озон, Тюлбентчі, Аксой, Ейюбоглу, Генджан, Елчін та інші. Наукових праць щодо фразеологізмів у турецькій мові недостатньо. Ці роботи були написані лише за останні 50 років. Незважаючи на те, що написано безліч книг, словників, статей та журналів із фразеологізмів, є ще багато незвіданих та недосліджених сторін. Найвідомішим з турецьких дослідників був Омер Асим Аксой.

3. З'ясували структурні особливості фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ. За структурою всі турецькі фразеологізми поділяються на словосполучення та речення. О. Аксой поділяє їх на дієслівні, номінативні і комунікативні. Найбільш вживаними з них виявились комунікативні фразеологізми, а саме складні речення, з них найуживанішими виявились безсполучникові речення, на другому місці – складнопідрядні речення, а на останньому місці – складносурядні. Структурними моделями турецьких фразеологізмів є поєднання: прикметника та іменника; іменника та родового відмінка іменника; дієслова та іменника; дієслова та прислівника; конструкції з сполучниками; конструкції з заперечною часткою НЕ.

4. Проаналізували семантичні групи турецьких фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ, а саме: семантичну групу часу та семантичну групу простору, які мають свої універсальні лексеми та особливості. За допомогою діаграми ми визначили, що семантична група часу переважає над семантичною групою простору у співвідношення 70:30% відповідно. Також з'ясували, що до турецької концепції Науат належать сім компонентів: існування всіх живих істот, стан живого організму в стадії розвитку, час існування та вік, спосіб існування людини, жива істота, прояв фізичних і духовних сил живих істот, те, що реально існує.

Таким чином, особливості світосприйняття різних народів впливають на фразеологізми у семантичних групах та на організаційну структуру фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ, чим підсилюють цікавість до зіставного аспекту різних мов. Концепція НАУАТ різноманітна в

фразеологічному світогляді турецької мови, представлена в істинних і метафоричних формах, і має в своєму арсеналі значний фразеологічний фонд.

ÖZET

Deyimbilimler, kelimelerin, yani tamamen veya kısmen yeniden yorumlanmış bileşenler ve ifadesel anlamlarla ayrı ayrı oluşturulmuş formların birleşimidir. İfadebilimler, kelime kombinasyonları düzeyinde değişmezlik eksikliği, kelime bileşenlerinin doğal bağımlılığı ve yapısal-anlamsal modelsizlik ile karakterize edilir. Deyimbilimler, değişen ifadelerin ve cümlelerin dilbilgisel kalıpları temelinde oluşturulur.

Deyimbilim, herhangi bir dilin kelime dağarcığının en parlak, en renkli ve en karakteristik kısmıdır. Üslup açısından tarafsız ifade birimleri bile ulusal özellikler bakımından farklılık gösterebilir ve bağlamda anlamlı bir anlam kazanabilir.

Deyimbilimler Türk dilinin söz varlığında önemli bir yer tutar. İnsanların maddi ve manevi kültürünün, özellikle de derin tarihinin ve dilin zenginliğinin yansıdığı yer burasıdır.

Bu çalışma sayesinde:

1. Ukraynaca ve Türkçe deyim birimlerinin kendine has özellikleri olduğunu tespit ettik. Ukraynaca deyim birimleri şu özelliklerle karakterize edilir: anlamsal bütünlük, sözcüksel geçirimsizlik, konuşmada tekrarlanabilirlik, diğer yandan Türkçe deyim birimleri şu özelliklerle karakterize edilir: kararlılık; iki veya daha fazla kelimededen oluşma olasılığı; cümlelere dönüştürülür. Deyimbilim, birbirleriyle anlamsal olarak ilişkili olan ve metaforizasyonları durumunda ortaya çıkan ve belirli bir belirli ve yerleşik sözcük yapısı biçiminde yeniden üretilen kelimelerin birleşimidir. Ukraynaca deyim birimleri şu kişiler tarafından incelenmiştir: Ya.Baran, V. Bilonozhenko, O. Vazhenina, P. Yerchenko, L. Moiseyenko, O. Selivanova, N. Sidenko, V. Uzhchenko. D. Aksan, L.S. gibi bilim adamları Türkçe deyimlerin incelenmesiyle meşgul oldular. Uzun, O.A. Aksoy, Ş.S. Elchin ve diğerleri.

2. Türkçe deyimler çalışmasının gelişim aşamaları araştırılmış ve Şinasi, Tevfik, Ozon, Tülbentci, Aksoy, Eyyuboğlu, Gencan, Elçin ve diğerleri gibi Türk araştırmacıların eserlerinin Türk deyimlerine önemli katkılar sağladığı tespit

edilmiştir. Türkçe deyimlerin gelişimi. Türk dilindeki deyim birimlerine ilişkin bilimsel çalışmalar yeterli değildir. Bu eserler ancak son 50 yılda yazıldı. Deyimler üzerine pek çok kitap, sözlük, makale ve dergi yazılmış olmasına rağmen hala bilinmeyen ve keşfedilmemiş pek çok yönü bulunmaktadır. Türk araştırmacıların en ünlüsü Ömer Asım Aksoy'dur.

3. HAYAT bileşeniyle birlikte deyimisel birimlerin yapısal özelliklerini bulduk. Yapısına göre tüm Türkçe deyim birimleri sözcük öbeklerine ve cümlelere bölünmüştür. O. Aksoy bunları fiil, yalın ve iletişimsel olarak ayırır. Bunlardan en çok kullanılanları iletişimsel ifade birimleri, yani karmaşık cümlelerdi, en çok kullanılanları bağlaçsız cümleler, ikinci sırada – karmaşık cümleler ve son olarak – karmaşık cümlelerdi. Türkçe deyim birimlerinin yapısal modelleri şunlardan oluşur: sıfat ve isim; isim ve ismin tam hali; fiiller ve isimler; fiiller ve zarflar; konektörlü yapılar; NE negatif parçacıklı yapılar.

4. HAYAT bileşenine sahip Türkçe deyim birimlerinin anlam grupları, yani kendi evrensel sözcük birimleri ve özellikleri olan anlamsal zaman grubu ve anlamsal mekan grubu analiz edildi. Diyagramı kullanarak anlamsal zaman grubunun anlamsal alan grubuna sırasıyla %70:30 oranında hakim olduğunu belirledik. Ayrıca Türkçe Hayat kavramının yedi bileşenden oluştuğu tespit edilmiştir: Tüm canlıların varlığı, canlılığın gelişme aşamasındaki durumu, varoluş zamanı ve yaşı, insanın var oluş şekli, canlı varlığı. Gerçek olan, canlıların fiziksel ve ruhsal güçlerinin tezahürüdür.

Böylece, farklı insanların dünya görüşünün özellikleri, anlamsal gruplardaki deyimisel birimleri ve YAŞAM bileşenine sahip deyimisel birimlerin organizasyon yapısını etkiler, böylece farklı dillerin karşılaştırmalı yönüne olan ilgi artar. HAYAT kavramı, Türk dilinin deyimisel görünümü açısından çeşitlidir, gerçek ve mecazi biçimlerde sunulur ve cephaneliğinde önemli bir deyim hazinesine sahiptir.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран, Я. А. та ін. (2004). *Фразеологія: знакові величини.: навчальний посібник для ВНЗ*. Вінниця: Нова Книга. 256 с.
2. Бацевич, Ф.С. (2007). *Словник термінів міжкультурної комунікації*. К.: Довіра. 205 с.
3. Білоноженко, В. М. та інші (1993). *Фразеологічний словник української мови*. Київ.
4. Близнюк, О.О. (2007). Концепти ЖИТТЯ і СМЕРТЬ крізь призму української та турецької ментальності. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія №9. Сучасні тенденції розвитку мов*. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова. Вип. 1. 183-187.
5. Важеніна, О. Г. (2015). Потенційні можливості фразеологічних одиниць у химернохудожніх текстах. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць*; гол. ред. А. П. Загнітко. Київ–Вінниця : ДонНУ. Вип. 30. 83–88.
6. Єрченко, П. Г. (2009). Фразеологічна деривація як один з видів творення фразеологізмів (на матеріалі англійської мови). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. Вип. 11. 210–219.
7. Іванова, І. Б. (2003). Універсальний культурний Концепт Життя в українській фразеології. *Система і структура східнослов'янських мов: Сучасні тенденції розвитку слов'янських мов: Збірник наукових праць*. К.: Т-во «Знання» України. 163-166.
8. Ларін, Б.О. (1989). *Фразеологія та лексикографія*. К.: Наукова думка. 307 с.
9. Мойсеєнко, Л. А. (2013). Фразеологізми як складова українського фольклору. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. Вип. 21. 69–77.

10. *Мудрість народна* (1985). Турецькі прислів'я та приказки. Збірник 39.
11. Покровська, І. Л. (2007). Критерії класифікації фразеологізмів у працях турецьких лінгвістів. *Сходознавство*. № 38. 114-118.
12. Селіванова, О. О. (2004). *Нариси з української фразеології* (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Черкаси: Брама. 276 с.
13. Сіденко, Н. Г. (2015). Лінгвальні чинники фразеологічної деформації (на матеріалі англійської «жовтої» періодики). *Вісник ХНУ*. № 1155. 112–118.
14. *Словник української мови: в 11 томах* (1979). Том 10.
15. Удовиченко, Г. М. (1984). *Фразеологічний словник української мови* : [у 2 т.]. К. : Вища шк. 1-2.
16. Ужченко, В.Д. (2007). *Фразеологія сучасної української мови*. К.: Знання. 494с.
17. Халимоненко, Г. (1985). Вступне слово. *Турецькі прислів'я та приказки*. К.: Дніпро. 5–17.
18. Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcükleri*. Ankara: Engin Yayınevi. 404 s.
19. Aksoy, Ö.A. (1995). *Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul. 219 s.
20. Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnk. Kitb.
21. Aksoy, O. A. (1969). Bolge agzında Atasözleri ve deyimler. *Haz. Ankara Üniversitesi Basımevi*. Cem Dilgin Ankara.
22. Aksoy, O. A. (1995). *Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitap Evi. 205 s.
23. Elçin, Ş. (1986). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Sevinç Matbaası. 772 s.
24. Eyuboglu, K. (1975).
25. Gencan, T. (2001). *Dilbilgisi*. Ayraç Yayınevi. 638 s.
26. Püsküllüoğlu, A. (2006). *Türke Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Arkadaç Yayınevi.

27. Sosyal, B. D. (2008). *F.Ü. Elazığ*.
28. *Türkçe Sözlük*, (2005). Ankara: T.D.K. YAYINLARI.
29. Uzun, L. (1991). *Kısa Hikayeleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

ДОДАТОК А

Турецько-український словник фразеологізмів з компонентом ЖИТТЯ

1. *Kedi köpek gibi yaşamak* – жити як кіт з собакою.
2. *Krallar gibi yaşamak* – жити на широку ногу.
3. *Hayatı sudaki bir top gibidir* – життя як м'яч у воді.
4. *Hayat ve hayat* – життя та й життя.
5. *İnsanlar kıskanana kadar iyi yaşa* – жити добре, поки люди не заздрять.
6. *Domuz gibi yaşayan köpek gibi ölür* – хто живе як свиня, той помирає як собака.
7. *Bariş ve uyumun olduğu yerde hayat vardır, gelincik çiçeği gibi* – де мир і злагода, там життя, як макова квітка.
8. *Hayat bir nehirdeki su gibi akar* – життя тече, як вода в річці.
9. *Hayatı yaşamak kaşık yalamak değildir* – життя – не ложку облизати.
10. *Günahkar bir şekilde yaşadı, gülünç bir şekilde öldü* – жив грішно, помер смішно.
11. *Hayat zenginlikten daha pahalıdır* – життя дорожче за багатство.
12. *Hayat yulaftan daha kolaydır* – життя легше вівса.
13. *İyi bir yaşam* – хороше життя.
14. *Hayat anız* – життя – стерня.
15. *Hayata gecirmek* – втілювати в життя.
16. *İyi yaşıyoruz: en azından kendini as, en azından kendini kes* – ми живемо добре: хоч вішайся, хоч ріжся.
17. *Hayat tetat meselesi* – між життям і смертю.

18. *İstediğim gibi değil, yaşayabildiğim gibi yaşıyorum* – я живу не так, як хочу, а так, як можу.

19. *Hayat müzik çalar gibi akıyor* – життя тече як музика.

20. *Benimki gibi bir hayat, fırınlanmış bir soğana değmez* – таке життя, як моє, не варте печеної цибулі.

21. *O zaten başkasının yaşını yaşıyor* – він вже проживає чужий вік.

22. *İyi bir ismi kaybetmek, bir hayatı kaybetmekten daha iyidir* – як згубити добре ім'я, краще втратити життя.

23. *Hayat kaçıyor ve insanları yaşlılıkla baş başa bırakıyor* – життя втікає, та лишає людям старість.

24. *İyi bir hayatta bukleler kıvrılır, kötü bir hayatta kesilir.* – В хорошому житті кучері завиваються, в поганому – стрижуться.

25. *Peki, hayat! Bir rahibin köpeğinden beter!* – Ну, і життя! Гірше, ніж у попівського пса!

26. *O zaten başkasının yaşını yaşıyor.* – Він вже проживає чужий вік.

27. *Uzun yaşadı ama kısa sürede öldü.* – Жив довго, а помер рано.

28. *Acı dünya, ama yaşamak zorundasın.* – Гіркий світ, але треба жити.

29. *Kendin için yaşa ve ekmek çiğne.* – Живи для себе і жуй хліб.

30. *Yaşıyor, yaşıyor ve uluyarak gidiyorsun.* – Ти живеш, живеш і виєш.

31. *Basit yaşa – yüz yıl yaşayacaksınız.* – Живи просто – сто років проживеш.

32. *Canlı – sevimli değil, öl – yazık değil.* – Жити – не мило, вмерти – не жаль.

33. *Akşam olunca gündüz olacak.* – Раз є вечір, буде й день.

34. *Gün geçtikçe nefret de geçiyor.* – Минає день – мина й ненависть.

35. *Yıllar geçer ama ruh yaşlanmaz.* – Літа минають, а душа не старіє.

36. *Gençliğinde pasaklı, yaşlılığında ise görkemli bir adamdı.* – В юності – гультвіса, на старість – статечний.

37. *Kötü havalar vardı, donlar vardı; olup biten her şey hızla unutuldu.* – Були негоди, були морози; все, що минуло, хутко забули.

38. *Bir zamanlar çamlar vardı ama şimdi çamlar var. – Колись були сосни, а тепер – скінки.*

39. *Kışı orada geçiren Borla'da kışın nasıl olduğunu biliyor. – Той знає, яка зима в Борлу, хто там перезимував.*

40. *Eğer zaman seninle uyum içinde değilse, kendin zamanla uyum içinde ol. – Якщо час не в згоді з тобою, будь сам у згоді з часом.*

41. *Bir elma ağacının altında doğdum. – Народився під яблунею.*

42. *Az uyiün ve çok şükredin. – Їж мало, а дякуй багато.*

43. *Az veren, gönülden verir; Çok veren, çok fazla verir. – Хто дає мало, дає від душі; хто дає багато, дає з надміру.*

44. *Bir tiranın ömrü kısadır. – У тирана життя коротке.*

45. *Yalancıların gemisi fazla uzağa gidemez. – Брехунів корабель далеко не запливе.*

46. *Rahip, doktor ve kedinin dünyada yaşaması iyidir. – Добре жити на світі священику, лікарю і коту.*

47. *Dünya ası, pelin gibi, içinde yaşamak benim için ası. – Світ гіркий, як полин, гірко мені в ньому жити.*

48. *İrin uzun, sözün kısa olması iyidir. – Добре, коли мотузка довга, а слово – коротке.*

49. *Nasıl yaşadıysa öyle öldü, bir de hayatın özelliği eklendi. – Помер, як жив, і додалася особливість життя.*

50. *Kendin için yaşa ve ekmek çigne. – Живи для себе і жуй хліб.*

51. *Bir köpek olarak yaşadı ve etrafı köpeklerle çevriliydi. – Жив, як собака, і був оточений собаками.*

52. *Parşömen veya çizme olmadığını görmek için yaşadık. – Дожили до того, що не було ні пергаменту, ні чобіт.*

53. *Zarar vermemek, yani kendi yaşam ilkelerinize sahip olmak ve onlara bağlı kalmak için dünyada yaşamanın yolu budur. – Так треба жити на світі, щоб не нашкодити, тобто мати свої життєві принципи і дотримуватися їх.*

54. *Bizden önce yaşayanlar, bizden sonra da yaşayacaklar.* – Хто до нас жив, той після нас житиме.

55. *Hayata başlayan, henüz olmayana bakar, hayatın sonunda – zaten olmuş olana bakar.* – Той, хто починає життя, дивиться на те, що ще не відбулося, в кінці життя – на те, що вже відбулося.

56. *Birinin ömrü kısaysa, o zaman ilaç ona yardımcı olmaz.* – Якщо життя коротке, то ні один лікар не допоможе.

57. *Yaşamak istemezsen toprakta çürürsün, mevzu ölüm.* – Як не житимеш, то згниєш в землі, смерть – це питання.

58. *Böyle bir hayat: birlikte yatarız ben yalnız kalkarım.* – Таке життя: Легаємо спати разом, встаю один.

59. *Yaşıyoruz – yas tutmuyoruz, ekmek almıyoruz soruyoruz.* – Живемо – не сумуємо, хліба не купуємо, просимо.

60. *Yaşıyoruz – ayak için ayak dokunmuyor.* – Живемо – нога за ногу не чіпає.

61. *Yaşarlar, ekmek çığnerler ve sofrada güzel şeyler taşırlar.* – Вони живуть, хліб жують, добро на стіл носять.

62. *Yaşıyorsak tok olacağız.* – Будемо живі – будемо ситі.

63. *Yaşamının yaşı, bir saat yağmura katlanmak değil.* – Вік жити – не годину дощу витримати.

64. *Kolay olan yerde yüz yıl orada yaşarlar.* – Там де легко там живуть сто років.

65. *Zaten başkasının yaşını yaşıyor.* – Вже живуть у чужому віці.